

Asia: VN/5061/2021

Lausuntopyyntö lukiokoulutuksen laatustrategian luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon tiivistelmä

Lukiokoulutuksen laatustrategian luonnos on yhdistelmä lukion opetussuunnitelmaa, koulutuspoliittista ja -strategista puhetta ja lukion eri toimintojen monipuolista kuvailua. Laatustrategiassa kuvataan onnistuneesti ne osatekijät, joiden pohjalta lukion laatutyötä tulee tehdä. Taksonomian lähtökohta on hyvä, sillä se periytyy lukion opetussuunnitelmasta. Luonnoksessa on annettu prosessi, jonka lähtökohdista jokainen koulutuksen järjestäjä voi lähteä kehittämään omaa laatutyötään ja laadun arviointia käyttäen hyväksi esimerkinluonteisia arviointikohteita.

Johdanto

Johdannossa määritellään selkeästi, miksi laatutyötä halutaan tehdä. Määritelmä ja johdannon sisältö vastaavat hyvin tarkasti lukion opetussuunnitelman sisältöä. Laadunhallinnalle halutaan yhtenäiset periaatteet, mutta lukion opetussuunnitelmaan verrattuna laatustrategiadokumentti ei tarkenna laadunhallinnan ”menetelmiä tai suuntaviivoja”.

Tarkemmin määrittelemättä jää myös määräys, jonka mukaisesti ”koulutuksen järjestäjän tulee myös julkistaa järjestämiensä arviointien keskeiset tulokset”. Miten varmistetaan vertailtavuus, kun määräykset eivät aseta kriteerejä yhteneväsyydelle? Lisäksi kehittävän arvioinnin periaatteet jäävät tarkemmin avaamatta.

Visio lukiokoulutuksesta ja lukiokoulutuksen laadunhallinnasta

Visio huomioi vain osittain (jos ollenkaan) korkeakoulu-uudistuksen ja todistusvalinnan vaikutuksia mahdollisuuksiin toteuttaa lukion laaja-alaista yleissivistävyyttä.

Laadunhallinta suomalaisessa koulutusjärjestelmässä

Itsearviointin ja osallistavan toimintakulttuurin merkitys on tuotu hyvin esiin. Kansallisen tason vertailutyö, arviointi ja Karvin rooli jäävät kuvailematta.

Keskeiset toimijat

Huomio jäsenyykseen keskeisissä toimijoissa: huoltajat on laitettu viimeiseen ryhmään ”Sidosryhmät ja kumppanuudet”. Perheiden roolia (myös oppivelvollisuuden laajeneminen huomioiden) tulisi korostaa entisestään.

Toimintaympäristön kuvaus

Toimintaympäristön kuvauksessa resilienssin teema on nostettu ansiokkaasti esiin.

Alaotsikon ”Koulutusjärjestelmän kokonaisuus” alla olevan tekstin viimeinen kappale ei kerro koko tilanteesta. Opiskelijavalintamenettelyillä voi olla hyvinkin negatiivinen vaikutus lukion kykyyn toteuttaa monipuolisesti ja laadukkaasti yleissivistävää tehtäväänsä, koska em. menettelyt ohjaavat vahvasti kurssivalintoja ja yo-kirjoitussuunnitelmia. Lisäksi lukioiden ja korkeakoulujen yhteistyön tiivistämisessä on problematiikkansa: lukioita veloitetaan vahvemmin yhteistyöhön kuin korkeakouluja, mikä näyttäytyy lukioille haasteena tavoittaa verkossa toteutettavia kurkistuskursseja syvällisempää yhteistyötä. Tähän yhteistyön laatuun viitaten olisi syytä tarkastella kriittisesti hyvinvoinnin ja jaksamisen näkökulmasta, millaisia resursseja lukiolaisella ylipäättään on lukio-opintojen ohella korkeakouluopintoihin/kurkistuskursseihin vai voisiko yhteistyö olla vahvemmin integroituna lukion omiin oppisisältöihin. Tällöin myös yhteistyön velvoittavuutta molempien osapuolten näkökulmasta voisi olla syytä tarkastella.

Muuttuvia osaamistarpeita esitellessä on syytä pohtia, miten tavoitteemme nuorten koulutuksessa vaikuttavat sekä lukion yleissivistävyyteen että nuorten hyvinvointiin. Monet lukiolaiset tarvitsevat edelleen perustaitojen vahvistamista. Opiskelutaidot sekä lukemisen ja kirjoittamisen taidot luovat pohjan, jolle rakentaa edelleen lukiolaisen taitoja ja osaamista. Laatustrategian luonnos ei anna täysin realistista kuvaa nykytilanteesta. Toimintaympäristön paineet ja niiden myötä asetetut tavoitteet ovat ristiriidassa lukion yleissivistävän tehtävän vaatimuksen kanssa.

Laatustrategian luonnoksessa huomion kiinnittää myös ajattelutapa siitä, kuinka kaikki ”heijastuu” lukiokoulutukseen ja kuinka lukion tulee pyrkiä adaptoitumaan tähän kaikkeen luopumatta kuitenkaan mistään. Tämä yleinen puhetapa lisää epävarmuutta ja nuorten stressaantumista. Tämä näyttäytyy jo ensimmäisen opintovuoden aikana, kun yksittäisten kurssivalintojen tekeminen on saanut kohtuuttoman suuren roolin opintojen suunnittelussa. Ihanteellinen käsitys nuorten itseohjautuvuudesta on osin ristiriidassa todellisuuden kanssa.

Laatustrategian luonnoksessa viitataan nuorten hyvinvointiin ja jaksamiseen, mutta tekstissä esiintyy sisäistä ristiriitaa. Tämä tulee esiin esimerkiksi digitalisaatiota käsittelevässä osuudessa, jossa teknopositiivisuus sivuuttaa digilaitteiden käytön (mm. liikkakäyttö) tutkitustikin todetut haittavaikutukset nuorten elintapoihin ja keskittymis- ja oppimiskykyyn. Kysymyksiä herättää myös näkemys digitalisaation myönteisestä vaikutuksesta tukea tarvitseviin, kun voisi tarkastella myös sitä, kuinka digitalisaatio voi lisätä oppimisen vaikeuksia. Hyvinvointia ja osallisuutta käsittelevässä luvussa vastakkaista ajatusta hieman sivutaankin.

Luonnoksessa todetaan, että ”lukiokoulutukselta edellytetään valmiutta huomioida opiskelijoiden tuen ja osallisuuden vahvistamisen tarpeet sekä tehdä yhteistyötä huoltajien kanssa opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämiseksi”. Ideaali on oikein ja siihen lukiokoulutuksessa aktiivisesti pyritään, mutta teksti luo kohtalaisen synkän kuvan nuorten hyvinvoinnin tilanteesta tuomatta esiin ratkaisuja ja konkretiaa. Miten opiskelijoiden tukea lisätään ilman resursointia ja henkilökunnan täydennyskoulutusta? Kysymyksiä herättää myös hoitopolkujen näkökulmasta se, että lukiota veloitetaan, mutta mitä edellytetään opiskeluhuollon toimijoilta ja muilta hoitavilta tahoilta. Yhteistyön velvoite tulisi sanoittaa selkeämmin koskevaksi kaikki toimijoita, jotka huolehtivat nuorista.

Lukiokoulutuksen laatutekijät

Lukiokoulutuksen laatutekijöiden analyysissä kielitietoinen opetus määritellään monipuolisiksi kieliopinnoiksi ja kansainvälisyydeksi. On hyvä huomioida, että kielitietoisuus on muutakin. Se, miten käytämme suomen kieltä, ja millaista on esimerkiksi oppiainekohtainen kielenkäyttö, on osa kielitietoisuutta. Nämä ovat tärkeitä näkökulmia etenkin opiskelun saavutettavuuden näkökulmasta.

Laadukas oppiminen

-

Hyvinvointi ja osallisuus

-

Kehittyvä toimintakulttuuri

-

Saavutettava lukiokoulutus

-

Laatustrategian toteuttamisesta

Laatustrategian tavoitteeksi asetetaan, että se tukee lukiokoulutuksen järjestäjiä kehittämään toimivia laadunhallintamenettelyjä. Strategialuonnos on yhdistelmä lukion opetussuunnitelmaa, koulutuspoliittista ja -strategista puhetta ja lukion eri toimintojen monipuolista kuvailua. Uutta se ei kuitenkaan tuota. Tekstillä on arvoa mm. siinä, kuinka se jäsentää kokonaisuutta ja lukiokoulutusta, vaikka näkökulma onkin paikoitellen yksipuolinen eikä se tunnista lukiokoulutuksen haasteita, jotka syntyvät odotusten, ihanteiden ja todellisuuden ristipaineissa. Arvoa on myös sillä, että strategiassa annetaan vapauksia oppilaitoskohtaisille laatutyön painotuksille – ilman tätä vapautta eivät oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin periaatteet ja tavoitteet voisi toteutua.

Liite

-

Kaakkolammi Maria
Kangasalan kaupunki - Kangasalan lukio